భూమి మాకు, పట్టా మీకు!

పేదలకు భూమి హక్కు ఎట్లా కల్పించాలా అని ప్రభుత్వాలు ఆలోచించిన రోజులుండేవి. చివరికి కల్పించింది తక్కువే అయినా అనేక చట్టాలు చేశారు, వాటి అమలుకు యంత్రాంగాలు రూపొందించారు, కోర్టులలో దాడిని ఎదుర్కొన్నారు. రాజ్యాంగాన్ని ఒకటికి రెండు సార్లు సవరించారు, అయినప్పటికీ సాగుభూమిలో నూటికి మూడెకరాలు మించి పేదవారికి కట్టబెట్టలేకపోయారంటే అన్ని చట్టాల అమలుకూ రాజ్యాంగం అమలుకూ తొలిసూత్రమైన సంకల్పం లోపించడమే కారణమని చాలామంది విశ్లేషకులు గుర్తించారు. అయితే సంకల్పలోపం ఏమరపాటునుంచి పుట్టలేదు. కాకతాళీయం అసలే కాదు. ఉన్నవాడిని మరీ ఇబ్బంది పెట్టకుండ లేనివారికి ఎంతచేయగలమో అంతమాత్రమే చేయాలన్న రాజకీయ నీతి దానికి కారణం.

ఈ రాజకీయ నీతి పేదలకు అన్యాయం చేసిందని ఒక వైపు అంటుంటే వారిని కొట్టి వీరికివ్వాలన్న ఆలోచనే అభివృద్ధికి అడ్డం వచ్చిందని అవతలి వైపునుంచి దాడి జరిగింది. 1980ల నుంచి అంతర్జాతీయంగా ఆ దాడి బలం పుంజుకుంది. ఉన్నవాడికి మరింత కట్టబెట్టడమే అంతిమ (అంటే మరణాంతర అని కూడ కావచ్చు) పరిశీలనలో లేనివారికి కూడ మేలని సూత్రీకరించిన ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు ఒక వరుసక్రమంలో నోబెల్ పురస్కారం పొందారు. 1990ల నుంచి అది అన్ని దేశాల పాలక రాజనీతిలో భాగం అయింది. దీనికి ప్రపంచబ్యాంకును తిడుతుంటాంగానీ మన వాళ్ళకూ ఇష్టమే. అప్పటి నుంచి పేదవాళ్ళ భూములను స్వాధీనం చేసుకొని ధనవంతులకు ఎట్లా కట్ట బెట్టాలా అన్న ఆలోచన మన ప్రభుత్వాలలో మొదలయింది. దానికి ఎన్ని మార్గాలు కనిపెట్టారో చూస్తే , పూనుకోవాలే గానీ మన వాళ్లు ఏమైనా సాధించగలరని గ్రహిస్తాం. పాలకులు చేతకానివాళ్ళని అప్పుడప్పుడూ కసికొద్దీ అంటూంటాం. కానీ వాళ్ళు ఏమైనాకావచ్చును గానీ అయోగ్యులు మాత్రం కారు.

చట్టం విషయంలో పేదలు తరచుగా ఉదాసీనంగా ఉంటారు. వాళ్ళను నిరక్షరాస్యులుగా ఉంచేయడం వల్ల పెత్తందారీ వర్గాలకొనగూడిన ప్రధాన ప్రయోజనాలలో ఇదొకటి. తమ అధీనంలో ఉన్న భూమికి పట్టా పొందాలని వాళ్లు ఆరాటపడరు. భూమి మన దగ్గరే ఉందికదా ఎవరు తీసుకుంటారులే అనుకుంటారు. దీనివల్ల గతంలో భూస్వాములు చాలా ప్రయోజనం పొందారు. ఇప్పుడు ప్రభుత్వం పొందుతున్నది. నిస్సిగ్గుగా పొందుతున్నది. ప్రభుత్వ బంజర్లను పేదలు సాగు చేసుకుంటున్నట్టయితే వారిని తొలగించవద్దనీ, వారు నిజంగా అర్హులా కాదా అన్నది పరిశీలించి వారికి పట్టాలు ఇమ్మనీ స్వాతంత్ర్య పూర్వకాలం నుంచి అమలులో ఉన్న రెవెన్యూశాఖ ఆదేశాలు చెప్తాయి. తాసీల్దార్లు తమంతట తాము ఈ పని చేయాలి. కానీ వారు చేయరు. జనం అడిగితే ఎప్పుడయినా మీకిచ్చేదేకదా తొందరేముంది లెమ్మని కార్యాలయం చుట్టూ తిప్పుకుంటారు. జనం తమకు హక్కుందని తెలియక అడగక పోతే కనక ఇచ్చే సమస్యేలేదు. కనీసం అడంగల్ (పహాణీ)లో అనుభవదార్లుగా వారి పేర్లు కూడ నమోదు కాకపోవచ్చు. జాగీరు భూములు, శ్రోత్రియం భూములు, జమిందారీ భూములలో అనుభవదార్లయినవారు సెటిల్‌మెంట్ పట్టాకు అర్హులు. చట్ట పరిజ్ఞానం ఉన్నవారు దీనిని వాడుకొని పట్టాలు పొందుతున్నారు. ఒక్కోసారి తమ అనుభవంలో లేని భూమి కూడా పొందుతున్నారు. పేదలకు ఈ హక్కు గురించి తెలీదు. వారికి తెలియజెప్పాలని ప్రభుత్వం భావించదు. అటువంటి భూమంతా ఇప్పుడు ప్రభుత్వం తనదేనని తీసుకొంటున్నది. ఏ సెజ్‌కో, అస్మదీయులైన వ్యాపారవేత్తలకో అప్పగిస్తున్నది.

గ్రామీణ భూములు కోట్లాది రూపాయలకమ్ముడుపోయిన మొట్టమొదటి ఉదంతంగా సంచలనం సృష్టించిన కోకాపేట భూముల నుంచి జమ్మలమడుగు దగ్గర బ్రహ్మణి స్టీల్స్‌కు 'ఎవ్వరి అనుభవంలో లేని బంజరు భూమి' అంటూ అప్పగించిన వేల ఎకరాల భూమిదాకా చాలాచోట్ల ఈ రకమైన మోసం జరిగింది. మొదటి ఉదంతంలో నష్టపోయినవారు మాదిగలు, రెండో చోట సుగాలీలు. నిజానికి ఒక్క కోకాపేటే కాదు, హైదరాబాద్ పరిసరాలలోని రంగారెడ్డి జిల్లా గ్రామాలలో భూముల ధరలు విపరీతంగా పెరగడం వల్ల నిన్నటిదాకా రైతులయినవారు ఇవాళ కార్లలో తిరుగుతుండవచ్చుగానీ, చట్ట పరమైన హక్కులు స్థిరీకరించుకోకుండ వ్యవసాయం చేస్తున్నవారు, బంజర్లపైన ఆధారపడిన యాదవులు, వడ్డెరలు, గీత కార్మికులు చిన్నాచితకా సెజ్‌ల కోసమూ, పత్రికలలో నిలువు పేజీ అడ్వర్టయిజ్ మెంట్లలో దర్శనమిచ్చే విలాసవంతమైన కాలనీల కోసమూ ప్రభుత్వం 'ఎవరి సాగులోలేని బంజర్లు' అంటూ భూములు అప్పగించడం వల్ల ఎంతగా జీవనం కోల్పోయారో లెక్కించిన రోజున హైదరాబాద్ ' అభివృద్ధి' అని పిలవబడేదానికి రంగారెడ్డి జిల్లా పేదలు ఎంత మూల్యం చెల్లించారో బయటపడుతుంది.

పోలవరం డ్యాం వల్ల నిర్వాసితులయ్యే ఆదివాసులకు ఏజెన్సీలోనే పునరావాసం ఇస్తామని ప్రభుత్వం హామీ ఇచ్చినప్పుడు అదెట్లా సాధ్యం అవుతుందని అనుకున్నాంగానీ , ఆదివాసుల అనుభవంలోని భూములనే నిర్వాసితుల పునరావాసం కోసం పైసా నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా స్వాధీనం చేసుకునే మార్గం ప్రభుత్వం ఎంచుకుంటుందని ఊహించలేదు. ఆదివాసుల అనుభవంలోని భూములకు ఏ గిరిజనేతరుడో సెటిల్‌మెంట్ అధికారి జరిపే ఏకపక్షమైన విచారణలో పట్టా పొందిన ఉదంతాలు అనేకం ఉన్నాయి. తాసీల్దారును మంచి చేసుకుంటే ఇది కష్టమేంకాదు. ఆదివాసులకీ సంగతి తెలియకనే పోవచ్చు. తెలిసినా సెటిల్‌మెంట్ డైరెక్టర్ దగ్గర అప్పీల్ వేసి ఆ పట్టాను రద్దుచేయించే స్తోమత లేక ఊరుకుండిపోతారు. భూమి తమ అనుభవంలోనే ఉందికదా అని ధైర్యంగా ఉంటారు. అటువంటి భూమినిప్పుడు పట్టా ఉన్న గిరిజనేతరుల నుంచి ప్రభుత్వం నేరుగా కొనేస్తున్నది. భూ సేకరణ చట్టం కింద సేకరించడం లేదు. భూ సేకరణ చట్టం కింద పోతే అనుభవదార్లు అభ్యంతరం చెప్పొచ్చు. కాబట్టి పట్టా ఉన్న భూమి అనుభవించే స్థితిలో లేని గిరిజనేతరుడితో బేరం పెట్టి నేరుగా కొనేస్తున్నారు. అది నిజానికి చట్టరీత్యా చెల్లదు. ఏజెన్సీలో గిరిజనేతరులు భూములు అమ్ముకోదలచుకుంటే ఆదివాసులకే అమ్మాలనీ కొనేవారెవరూ దొరకకుంటేనే ప్రభుత్వానికి అమ్మవచ్చుననీ ఎల్ టి ఆర్ చట్టం అంటుంది. దానిని ఖాతరు చేయకుండ ఆదివాసుల పునరావాసం కోసం ఆదివాసుల అనుభవంలో వున్న భూమిని గిరిజనేతరుల నుంచి కొంటున్నారు. ఈ ఆలోచన చేసిన రెవెన్యూ అధికారి పేరు ప్రకటించి వారికి ప్రత్యేక పురస్కారం ఇవ్వడం ఉచితంగా ఉంటుంది!

శ్రద్ధ తీసుకొని, శ్రమకోర్చి, తాము అనుభవిస్తున్న బంజరు భూమికి అసైన్‌మెంట్ పట్టా పొందిన పేదల భూమి హక్కయినా భద్రంగా

ఉందా అంటే అదీ లేదు. నిజానికి రైతుల పట్టా భూమి కన్నా అసైన్డ్ భూమినే ఎక్కువగా ప్రభుత్వం పరిశ్రమల కోసం అప్పగిస్తున్నది. దీనికి అనేక కారణాలు ఉన్నాయి. 'ప్రభుత్వం ఇచ్చింది ప్రభుత్వం తీసేసుకుంటుంది' అనుకుంటారు తప్ప తమ భూమిపోయిందని ఆగ్రహించరన్న ఆశ ఒకటి. దానికి తగినట్టు అసైన్‌మెంట్ పట్టాలో తప్పనిసరిగా ఒక షరతు ఉంటుంది. 'ఈ భూమిని ఎప్పుడయినా ప్రజావసరాల కోసం ఎటువంటి నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా స్వాధీనం చేసుకోవచ్చు' అని రాసివుంటుంది. అసైన్డ్ భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడాన్ని వ్యతిరేకించే హక్కుదారుకు అధికారులు ఈ షరతును చూపించి 'చదవలేదా?' అని అడుగుతున్నారు. ఆ షరతు చెల్లదని మన రాష్ట్ర హైకోర్టు ఏడుగురు న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం 2004లో ప్రకటించిన విషయం చెప్పరు.

అసైన్‌మెంట్ పట్టాలో 'ఈ భూమిని ఎప్పుడయినా ప్రజావసరాల కోసం ఎటువంటి నష్టపరిహారం ఇవ్వకుండా స్వాధీనం చేసుకోవచ్చు' అని రాసివుంటుంది. హక్కుదారుకు అధికారులు ఈ షరతును చూపించి 'చదవలేదా?' అని అడుగుతున్నారు. ఆ షరతు చెల్లదని మన రాష్ట్ర హైకోర్టు ఏడుగురు న్యాయమూర్తుల ధర్మాసనం 2004లో ప్రకటించిన విషయం చెప్పరు.

కాగా అసైన్డ్ భూమిని భూసేకరణ చట్టం కింద తీసేసుకుంటే ఎంత నష్టపరిహారం ఇవ్వాలన్నది చట్ట రీత్యా అనిశ్చితంగా ఉంది. పూర్తి స్థాయిలో నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని చెప్పిన ఏడుగురు న్యాయమూర్తుల తీర్పును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుప్రీం కోర్టులో సవాల్ చేసింది. ఆ సవాలు ఇంకా తేలలేదు. ఈ లోపల స్థానిక ఒత్తిడులను బట్టి బుద్ధికి తోచినంత నష్టపరిహారం ఇస్తున్నది. కొన్నిచోట్ల పట్టా భూమితో సమానంగా ఇస్తున్నది. కొన్నిచోట్ల అందులో సగం ఇస్తున్నది. కొన్నిచోట్ల ఎంతిచ్చేది చెప్పడం లేదు. రంగారెడ్డి జిల్లా మహేశ్వరం మండలంలో ఫ్యాబ్ సిటీ కోసం సేకరించిన అసైన్డ్ భూముల చుట్టూ కంచె వేసి స్వాధీనం చేసుకొని రెండేళ్ళయింది గానీ దమ్మిడీ నష్టపరిహారం ఇప్పటికీ ఇవ్వలేదు.

భూ సేకరణకు పేదల కిచ్చిన అసైన్డ్ భూములు అందంగా కనబడటానికి మరొక రెండు కారణాలున్నాయి. నష్టపరిహారం సంగతి అటుంచి, అసలు ఆ భూ సేకరణ చట్ట రీత్యా చెల్లుతుందా అని కోర్టులో సవాలు చేసే అవకాశం ఉంటుంది. స్వంత భూములున్న రైతులు తరచుగా ఆ పని చేస్తుంటారు. పేదలు వ్యాజ్యం ఖర్చులు భరించలేక ఆ సాహసం చేయరు. సందేహాస్పదమైన భూసేకరణ కోర్టుల దృష్టికి పోకుండా ఉండాలంటే అసైన్డ్ భూములను ఎంపిక చేసుకోవటం ఒక మార్గం. మహేశ్వరం మండలంలోనే రాంకీ అనే ప్రైవేట్ సంస్థ చేపట్టే టౌన్‌షిప్ నిర్మాణం కోసం ప్రభుత్వం భూసేకరణ చేపడుతున్నది. ఈ రకమైన భూసేకరణ ఎంత మేరకు చెల్లుబాటవుతుందనేది అనుమానమే. అందువల్ల భూసేకరణ నోటిఫికేషన్‌లో ప్రైవేట్ సంస్థ కోసం అని చెప్పకుండ 'టౌన్‌షిప్ కోసం' అని రాశారు. సేకరిస్తున్న 300 ఎకరాలూ పేదల అసైన్డ్ భూమే కాబట్టి అది కోర్టు దృష్టికి పోదని ఆశిస్తున్నట్టున్నారు.

చివరి కారణం ఏమిటంటే పేదలకు అసైన్ మెంట్ కింద ఇచ్చిన బంజరు భూములను వారు బాగు చేసుకోలేక, పెట్టుబడులు లేక, ఎవరికో అమ్ముకున్న ఉదంతాలు ఎక్కువ. ఒకనాడు ఆ అమ్మకాన్ని రద్దుచేసి తాసీల్దారుకే తిరిగి అప్పగించాలన్న చట్ట పరమైన నియమం ఉండింది. ఆ నియమం కాగితాలపైన ఇప్పటికీ ఉందిగానీ ప్రభుత్వం 'నోటిఫై' చేసిన ప్రాంతాలలో ఆ భూమిని వెనక్కి అప్పగించనవసరం లేదనీ ప్రభుత్వ పరం చేసుకోవచ్చునీ అసైన్డ్ భూముల (బదలాయింపు పైన నిషేధం) చట్టానికి 2007లో చేసిన సవరణలో రాసుకున్నారు. కాబట్టి అటువంటి భూమిని భూ సేకరణ కోసం ఎంపిక చేసుకున్నట్టయితే ఈ చట్ట సవరణ కింద నోటిఫికేషన్ జారీ చేస్తే చాలు. ఆ భూమి ప్రభుత్వానిదయిపోతుంది. నష్టపరిహారం అమ్మినవారికిగానీ కొన్నవారికిగానీ ఇచ్చే ప్రసక్తే లేదు. రాష్ట్రంలో చాలాచోట్ల ఏరి ఏరి ఈ రకమైన భూమిని పరిశ్రమలకూ, టౌన్‌షిప్‌లకూ, సెజ్‌లకూ కట్టబెడుతున్నారు. విజయనగరం జిల్లా శృంగవరపు కోట మండలంలో జిందాల్ వారి బాక్సైట్ పరిశ్రమకు అప్పగిస్తున్న భూమి, కడప జిల్లా చింతకొమ్మదిన్నె మండలంలో ఎపిఐఐసికి అప్పగించిన భూమి రెండు ఉదాహరణలు మాత్రమే. (ఎపిఐఐసికి భూమిని అప్పగించడం చట్టం కళ్ళు గప్పే తాత్కాలిక ఏర్పాటు మాత్రమే. అది త్వరలో ఏ అస్మదీయుడి పరమో అవుతుంది).

ఇదంతా కాంగ్రెస్ పాలనలోనే మొదలయిందనుకుంటే పొరపాటు. తెలుగుదేశం పాలనలో హైదరాబాద్‌చుట్టూ ఐ.టి కంపెనీల కోసం సేకరించిన భూమి యావత్తూ పేదల అనుభవంలో ఉన్న అసైన్డ్ భూమే. ఆనాడు మొదలయి ఈనాడు కొనసాగుతున్న 'అభివృద్ధి' ప్రక్రియలో పేదల అనుభవంలో ఉన్న ఎన్ని వేల ఎకరాల భూమి వారిది కాకుండ పోయిందో లెక్కిస్తే తప్ప పెద్దలందరూ ఆహ్వానం పలుకుతున్న ఈ అభివృద్ధికి మూల్యం ఎవరు చెల్లిస్తున్నారో, ఎంత చెల్లిస్తున్నారో అర్థంకాదు.

– కె. బాలగోపాల్